

IRLAND — HERDARNAS OCH VILDKATTORNAS LAND

Av fil. dr ALF ÅBERG

IRLAND är först och sist herdarnas land. Vågor av erövrare ha öster- och nordostifrån vällt in över ön, men herdarna funnos kvar, även om boskapen bytte ägare. Först kommo de rödhåriga, rundhuvade pikterna med sin kärlek till sången och sagan. De keltiska gaelerna följde i deras spår, ett krigiskt släkte, spillrorna av ett folk, som nyss härskat över hela Europa. När de på 300-talet före Kristus invaderade ön, voro de få till antalet men hade skarpa vapen, och efterhand upprättade de en gaelisk stat på ön. Över de hundra underkonungarna och stamhövdingarna härskade överkonungen med sitt säte i Tara, några mil nordväst om Dublin och centrum för Irlands politiska, kulturella och religiösa liv. Överkonungen valdes bland stamhövdingarna, och mellan dem rådde det därför ständig rivalitet.

Pikterna fingo behålla sin jord men måste betala skatt till sina gaeliska stamhövdingar. De förde länge ett halvt nomadiserande liv och flyttade omkring inom stammens utstakade område med sin familj och sin boskap. Gaelerna voro dåliga arkitekter, och till och med kungahusen i Tara voro uppförda av lättförgängligt timmer och hopklenad lera. Det fanns inga städer, inga hamnar, inga huvudvägar. Överkonungens och stamhövdingarnas makt berodde ytterst på rikedomerna av boskap, och kreaturshjordarna på de kullriga betesmarkerna är ett omtyckt motiv i den irländska dikten. I ett av de nationella eposen är tjuren — »the Bull of Cooley» — en symbol för Allfadern själv och för det liv som aldrig upphör. Överfallen och försvarsstriderna, konungarnas och drottningarnas ävlan och kärleksaffärer liksom sagornas lysande hjälte-dåd gällde ytterst dessa behornade kreatur, har någon sagt.

Det gamla irländska samhället var aristokratiskt och federalistiskt, och striden stammarna emellan om boskapen och makten ointetgjorde all fastare statlig organisation. Denna gaeliska ovilja att underordna sig samhällets tvång skulle få förödande materiella

verkningar, men kulturellt och religiöst sett betydde individualismen en oerhörd tillgång. Det är ett påfallande nationellt drag som går igenom den gamla irländska kulturen. Sagodikten är främst knuten till de gaeliska skattekrävvarnas och kämparnas krets och är vild och formlös som kriget självt. Lyriken står högre och besjunger i ofta tidlösa strofer skogsmannens och herdens fria, rörliga liv, vårens återkomst, kärleken och jakten.

Den gaeliska religionen var alldeles för outvecklad och löslig för att bjuda något allvarligt motstånd mot den kristna missionen. På 400-talet blev Ulsterlandet kristnat av en brittisk missionär, Patricius, som sedan under namnet S:t Patrick blir hela Irlands skyddshelgon. Det är förvånande hur snabbt kristentron spred sig på ön och hur väl den smälte samman med den ursprungliga, keltiska kulturen.

Den irländska kyrkan var lika formlös som den gaeliska staten. Den keltiska individualismen och böjelsen för mystik och eremitliv satte helt sin prägel på kyrkan. »För Kristi skull» vallfärdade irländska munkar över hela kontinenten och grundlade sina kloster i ödemarkerna — i Würzburg, S:t Gallen och på många andra ställen i Tyskland, Frankrike och Schweiz. Deras kloster liknade inga andra. Det var inga borgar utan små träbyggnader, som spirade upp kring kyrkan eller något helgons håla. På Irland växte klostren organiskt samman med bondesamhället. De kringboende stammarna erkände klostrets föreståndare som sitt andliga överhuvud. Abbotsbefattningen gick ofta i arv inom den mäktigaste ätten. S:t Patricks klostercentrum i Armagh ärvdes i femton generationer, och av klostrets abbotar voro åtta stycken gifta lekmän, som samtidigt tjänstgjorde som stamhövdingar inom sitt distrikt.

Under de mörka århundradena efter romarväldets fall bildade de irländska klostren kulturcentra för hela Västerlandet. Man har sagt att på 700-talet efter Kristus var varenda en som kunde grekiska norr om Alperna antingen irländare eller lärjunge till en irländare.

Den irländska kyrkan är en av de mest egenartade företeelserna i medeltidens andliga liv. Dess förste namnkunnige representant var kättaren Pelagius, som förnekade arvssynden och trodde på människans fria vilja att välja mellan gott och ont. Hans motpol var Columbanus, som utarbetade oerhört stränga klosterregler och som ivrade för botgöring och köttets dödande. De irländska munkarna och nunnorna voro barn av sitt folk, och det fanns ingen

kyrklig centralmakt, som kunde lägga band på deras passioner och lust till ytterligheterna.

Klosterbyggnaderna ha för länge sedan multnat bort, men kvar står ännu på många ställen ett slags egenartade runda torn — 30—40 meter höga. De äro ypperliga utsiktsposter, om man väl lyckats taga sig upp till ingången, som ligger flera meter ovan marken. Den tunga stenkonstruktionen vittnar om tornets dubbla funktion som klockstapel och tillflyktsort för ängsliga munkar under vikingatidens stormar.

På 800-talet började nordborna landstiga på ön. De kommo som vikingar för att röva och bränna men efterhand uppförde de fasta boplatser längs sjökanten. Norrmän och danskar byggde Irlands första städer — Dublin och Cork, Waterford och Limerick — med vallar och fästen. De anlade hamnar, där deras roddfartyg kunde övervintra, och kustvägar för handelstransporterna. De keltiska herdarna, som följde deras verksamhet från kullarna, måste ha haft märkliga historier att berätta för sina stamfränder om Fionn-Gail, de ljushåriga främlingarna.

Nordborna erövrade aldrig ön, och sedan de vunnits åt Vite Krist, assimilerades de med de gaeliska hövdingasläkterna. Deras eftermäle på ön är gott. De hade mycket att lära ut till sina nya landsmän. De lärde dem prägla mynt, och de irländska brakteaternas försågos med inskrifter lika förvirrade som myntpräglarna själva. Medan munkarna seglat över till Frankrike i båtar av skinn och hudar, lärde sig irländarna att tillverka vikingafartyg, med vilka iriska konungar foro i ledung till England och Skottland.

Genom nordborna trädde irländarna i handelsförbindelse med kontinenten. Kommunikationerna med påvekyrkan förbättrades, och vid 1100-talets mitt böjde sig Irlands kyrka för påvens auktoritet. Kontinentens klosterordnar fingo fäste på ön, och biskopar övertogo abboternas befogenheter, men alltjämt bevarade kyrkan sin nationella och gammalkristna prägel.

Den irländska kyrkan blev religiöst enad, långt innan landet fick en enhetlig politisk organisation. Striderna om landområden och boskapshjordar böljade ständigt fram och tillbaka mellan stormannasläkterna i norr och söder. År 1168 anhöll MacMurrough, hövdingen i Leinsterområdet, om hjälp från England, och året därpå landsteg Richard Fitzgilbert, Strongbow kallad, med 1 000 bågskyttar på Irlands östkust. Det var en ödesdiger händelse, och från detta år skulle England och Irland vara fastkedjade vid varandra som två bältespännare i en tragisk och olöslig konfliktställning.

De engelska konungarna började intressera sig för en kolonisering av ön. Grupper av invandrare slog sig ner i Ulster och i trakten av Dublin. De erövrade aldrig några större delar av ön men beto sig fast på de områden de ockuperat. År 1366 utfärdade den engelske earlen av Ulster några skyddslagar, som skulle bli grundläggande för förhållandet mellan de båda folken. Inga kolonister fingo gifta sig med kelter. Det gaeliska språket förbjöds inom kolonisternas område, och här skulle bara engelsk lag vara gällande.

1366 års statuter i Kilkenny ha alldeles felaktigt betraktats som en motsvarighet till Hitlers judelagar. De voro inte något uttryck för herrefolksmentalitet utan ett försök att stärka moralen och hejda upplösningen inom kolonien. Men lika fullt kom tillämpningen av lagarna att ödesdigert försämra umgänget mellan de båda folken på ön. I flera irländska städer finns det ännu i dag en Irishtown och en Englishtown, skarpt avgränsade från varandra. Namnen vittna om den politiska och andliga barriär, som skilde inkräktarna från de gamla invånarna.

Det är under denna tid som legenden om vildkattorna uppstår, berättelsen om de båda arga kattorna som äta upp varandra så att endast svansarna återstå. Herdarnas land blev vildkattornas, och de keltiska stammarna företogo ständiga angrepp mot kolonistörerna i öster och nordost. De bildade en andlig barriär mellan kelterna och kontinenten, och medan kolonisterna stodo i nära kontakt med moderlandet, blevo öns gamla invånare totalt avskurna från Västerlandet och dess kulturella utveckling.

Ännu vid början av 1500-talet voro engelsmännen på defensiven, men med Henrik VIII började ett nytt skede i det engelsk-irländska umgänget. Under hans tid började den engelska kronan att medvetet arbeta på att göra Irland till en del av det brittiska väldet. Förhållandet komplicerades genom de religiösa motsättningarna mellan kelterna, som höllo fast vid sin katolska tro, och de engelska kolonisterna, som följde moderlandets exempel och antogo protestantismen. Genom kolonisation och kyrkoreform i förening hoppades Henrik kunna bryta irländarnas motstånd, men irländarna vägrade att falla till föga. Kampen mellan vildkattorna rasade oavgjord genom hela århundradet. Drottning Elisabeth fullföljde energiskt sin faders erövringsplaner. Julafton 1601 möttes de båda härarna till ett nytt envig — på det historiska slagfältet vid Kinsale i södra Irland.

Det finns få händelser i den europeiska krigshistorien, där orden

om avgörande ögonblick äro mera på sin plats än här. Allting var upplagt för en irländsk triumf. En spansk flottstyrka hade kommit till irländarnas hjälp och satte sig i besittning av Kinsale. En engelsk armé under lord Montjoy belägrade dem, men norrifrån ryckte det irländska bondeuppbådet fram under sin ledare, earlen av Tyrone, och hotade att klämma engelsmännen mellan sköldarna. Montjoys trupper ledo brist på proviant, och fältsjukan hade decimerat deras led. Själv var han så sjuk av febrar att han knappast kunde sitta till häst, men han tvekade inte inför striden. På en höjd utanför staden ställde han upp sina trupper, och under den mörka och regniga julnatten kunde de följa Tyrones rörelser genom glöden från musketerarnas facklor och blixterna i kavalleriets lansar.

Det var inte bara två härar som drabbade samman. Det var två kulturer — en gammal och en ny — som möttes. Det krigsvana, engelska kavalleriet vräkte de irländska bonderyttarna över ända, och i den lucka som uppstod i slaglinjen trängde engelsmännen fram. De irländska lansbärarna stredo tappert, och den spanska kontingenten måste mejas ner soldat för soldat. Striden var över först mot kvällen. Av den irländska styrkan stupade en fjärdedel, och bland de fallna på slagfältet påträffade man fjorton stamhövdingar.

Det var den största seger, som Elisabeth bärgade. Hotet i Englands rygg var avvärjt. I blod och aska gick det fria bondesamhället under, och med svärdets rätt blev Irland en engelsk besittning. Engelska godsägare trädde i stamhövdingarnas ställe. I de skövlade områdena trängde kolonisterna fram. Den avgörande frågan gällde hur Irland i fortsättningen skulle styras.

Utanför parlamentsbyggnaden i London stå två statyer. Den ena föreställer Karl I, kavaljerskonungen av Stuarts ätt, en av de bästa monarker England ägt. Den andra avbildar Oliver Cromwell, mannen som lät avrätta honom. Tanken att placera kungamördaren och hans offer på samma ställe kan förefalla chockerande men levandegör samtidigt de båda principer, som brutits mot varandra i Englands yttre politik: brittiskt samvälde contra engelsk imperialism.

Karl I ville sammangjuta Storbritanniens religiöst och politiskt splittrade riken till en enhet. Med sin skotska börd hade han stor förståelse för de delar, som inte hörde till det egentliga England. Sin främste medhjälpare, Thomas Wentworth, senare earlen av Stafford, sände han som ståthållare till Irland för att åstadkomma

en avspänning på ön. Han återställde lugnet och respekten för lagarna och satte näringslivet på fötter genom att uppmuntra jordbruket och en linneindustri i Ulster. Han ordnade skatteväsendet och drog vägar genom landets inre provinser. Den katolska kyrkan lämnade han i stort sett i fred men krävde att prästerskapet respekterade överhetens förordningar. Om Wentworths regering fått bestå under längre tid, är det troligt att han lyckats ge irländarna en dräglig ställning i det brittiska samväldet.

År 1640 — den stora engelska revolutionens år — kallades Wentworth tillbaka till London. Hans verk föll samman, och irländarna, som fruktade Cromwells puritaner, begagnade tillfället att höja upprorsfanan. Större delen av ön föll i deras händer, och två år senare sammanträdde en folkvald församling i staden Kilkenny i södra Irland. Det var det första egentliga parlamentet i Irlands historia, och fastän det bara hade bestånd i några år, skulle det bli en levande tradition för irländarna under de följande rättslösa århundradena.

Cromwell kom till makten, och med honom segrade den engelska imperialismen över Karl I:s och Wentworths samväldes- och samarbetspolitik. År 1649 — samma år som han avrättade sin konung — landsteg han på Irland. Sedan han väl gjort sig hemma-stadd på ön, bröt han systematiskt ner Stuartarnas verk. Den katolska kyrkan raserades i grund, och därmed hoppades han ha befriat England från den sista av de makter, som hotade det engelska väldet på ön. Alla katolska kyrkor förstördes eller överlämnades till de överlevande protestanterna. Varje slag av katolsk gudstjänst förbjöds, och alla irländska barn skulle i fortsättningen uppfostras i den protestantiska tron.

Cromwells välde led snart mot sitt slut. Sedan Karl II restaurerat den stuartska kungatronen, sökte han fortsätta sin faders verk. Han avblåste förföljelserna mot katolikerna, och sökte upphjälpa textilindustrien på ön. Under broderns, den katolske Jakob II:s korta regering, fingo irländarna en nästan privilegierad ställning. Liksom skottarna visade irländarna en rörande tillgivenhet för Stuartarnas sak, och efter den s. k. ärorika revolutionen 1688 höjde de upprorsfanan för den nu landsflyktige Jakob II. Vid Boynefloden besegrades upprorsarmén av Wilhelm III:s krigsvana trupper.

Det var slutet på alla frihetsdrömmar och alla förhoppningar om en värdigare tillvaro. Järnårens tid var inne med fruktansvärda religiösa och ekonomiska tvångslagar. Katolikerna stämpla-

des som parias. De fingo inte inneha ämbeten, inte vara förmyndare eller meddela skolundervisning. Om en protestant gifte sig med en katolik, drabbades han av samma öde. För alla dem som känna sig maktlösa inför den statliga våldspolitiken och tvivla på de andliga krafternas betydelse, är det trösterikt att studera Irlands historia. Katolicismen förblev genom alla förföljelser den sammanhållande länken och motståndstron. Fastän förbuden bestodo under flera generationer, levde kyrkan oåtkomlig vidare bland folkets flertal. De katolska lantprästrarna levde lika fattigt och eländigt som sina församlingsbor. De lade sig inte till med herremansvanor som kollegerna inom det episkopala lägret men hade därför lättare att bli sitt folks själasörjare och representanter inför Gud och myndigheterna.

Det är felaktigt att tro att motsättningen endast bestod mellan erövrarna och katolikerna. Den engelska imperialismen drabbade också den irländska industrien, och textilvarorna belades med dryga exporttullar till glädje för konkurrenterna i Manchester och Glasgow. Irland isolerades från yttervärlden. Städerna förföll och godsens missköttes av sina engelska förvaltare. De ekonomiska tvångslagarna drabbade inte bara de katolska arbetarna utan också de engelskfödda industriägarna på ön. Följden var att dessa gamla kolonister visade sig alltmera villiga att taga del i den irländska motståndsrörelsen. Många av dem blevo mera irländska än irländarna själva. En av de största av Irlands söner, domprosten Jonathan Swift, blev fastän engelskfödd och protestant en lysande förespråkare för den irländska saken under 1700-talet.

Den franska revolutionen fick snart våldsamma efterverkningar bland Irlands halvproletariserade befolkning. När motståndet mot England började fastare organiseras, var det emellertid inte lantprästrarna utan unga antiklerikala intellektuella, som framträdde som de politiska ledarna. Rebellerna voro vid denna tid lika talrika som vildkattorna på ön, men när en irländare hör ordet »rebell» är det bara en han tänker på: »Wolfe Tone is the name and Wolfe Tone is the man.» Wolfe Tone var engelskfödd och protestant, en samhällsomstörtare och hjälte av den typ som folkfantasiens behöver. Han vädjade till herdarna och arbetarna och gav motståndsrörelsen en ny anda, ett republikanskt patos.

Den katolska kyrkan såg med oro mot framtiden. Medan rebellerna förberedde sig för upproret, sökte kyrkan nå en överenskommelse med den engelska regeringen. Tidpunkten var väl vald, och det närmande, som uppenbarligen ägde rum mellan de samhälls-

bevarande makterna, gav ett snabbt resultat. Några av de svåraste tvångslagarna mot kyrkan upphävdes, och engelsmännen grundade ett katolskt seminarium på ön. Här verkade några franska präster, som flytt till Irland undan revolutionen och vars förkunelse var strängt kungavänlig och legalistisk. De katolska biskoparna visade sin tacksamhet genom att förklara sig lojala med den engelska unionen och strängt fördöma uppror och hemliga sammanslutningar.

År 1797 blev Wolfe Tone gripen av engelsmännen och dömd att hängas som landsförrädare. Han undgick straffet genom att skära halsen av sig med en pennkniv, men den storm han väckt gick inte att hejda. I maj 1798 utbröt upproret — besjunget av William Butler Yeats i hans drama »Cathleen ni Houlihan».

1798 års uppror rymmer en gränslös tragik. Det slutade som vanligt med ond, bråd död för alla deltagare, antingen de blevo kvar på slagfälten eller föllo i engelsmännens händer.

År 1829 lyckades den katolske folkledaren och juristen Daniel O'Connell utverka full emancipation för den katolska kyrkan. Gudstjänsterna blevo åter tillåtna, men alla kyrkor voro i protestanternas händer, och det dröjde innan de fattiga församlingarna hunno uppföra nya gudstjänstlokaler. Från denna tid blev det katolska prästerskapet en politisk maktfaktor, som både regeringen och rebellerna måste taga hänsyn till. Kyrkan bekämpade med all makt uppror och våldshandlingar, och under de fruktansvärda krisåren vid 1800-talets mitt lyckades den dämpa den revolutionära stämningen och bevara lugnet.

Krisen började år 1845, då potatisskörden slog fel. Det var en nationell katastrof, eftersom en tredjedel av befolkningen nästan uteslutande levde på potatis. Missväxten fortsatte även nästa år. Trots den fruktansvärda hungersnöden tilläto myndigheterna, att spannmål i vanlig utsträckning skeppades från ön till England, och först år 1847 sökte England avhjälpa dessa missgrepp. Följderna av hungersnöden kunna redovisas med några siffror. Omkring en miljon människor svalt ihjäl. »Vi sådde vår säd över jorden, medan vi själva förblödde», säger hjälten i den senaste succéspjäsen på Abbey Theatre i Dublin — Louis D'Altons »This other Eden». Det ligger en tragisk verklighet bakom orden. Utvandringarna togo fart, och fram till första världskriget beräknas det att fem miljoner irländare lämnat sin ö. Samtidigt sjönk befolkningen på Irland från 8,2 till 4,2 miljoner. Det är en avfolkning utan like i europeisk historia.

Rebellerna fortsatte sin kamp i Wolf Tones anda. Det var fortfarande anglo-irerna som gingo i spetsen. 1800-talets irländska frihetskamp skulle sannolikt aldrig ha fått en sådan styrka och ståndaktighet utan denna blandning av engelsk seghet och keltisk fanatism. De intellektuella rebellerna vädjade inte till det förgångna, till det fria keltiska bondesamhället och Stuartarnas restauration. Deras tro var det nya Frankrikes och det nya Amerikas, och de funno en tacksam jordmån för sin revolutionära sådd hos de fattiga herdarna och arrendatorerna.

De intellektuella rebelledarna stredo emellertid för mål som aldrig blevo klart preciserade. Kyrkan valde en annan väg än rebellerna och hade i motsats till upprorsledarna ett klart preciserat mål, grundat på jordiska realiteter. Några data på dess väg kunna antecknas. År 1871 upphörde den episkopala, protestantiska statskyrkan på ön. År 1907 grundades det katolska universitetet — National University of Ireland — i Dublin, och år 1916 inleddes den allians mellan kyrkan och den republikanska regeringen, som är förutsättningen för det nuvarande läget.

»Irland under katolskt välde», löd en av rubrikerna på professor Herbert Tingstens artiklar från den gröna ön för några år sedan. Det är ett trivialt konstaterande, eftersom befolkningen i Eire till mer än 90 % är katolsk. Den katolske prästen, för vars huvud Cromwell en gång betalade fem pund och som länge var en knappt tolererad person, blev från 1850-talet en tredje makt, som både regering och rebeller måste räkna med. Han framträder ogärna i politiska sammanhang men utövar lika fullt ett oerhört inflytande på de världsliga frågorna genom den nära kontakten med församlingarna. Det finns proportionellt sett nära fyra gånger flera präster i Eire än i Sverige, och i byn och småstaden känner den katolske prästen varenda en av sina församlingsbor. Den kyrkliga disciplinen är fortfarande mycket stark på landsbygden, och en historiker har ofta tillfälle till jämförelser mellan de katolska lantprästerna och 1600-talets svenska kyrkoherdar.

Denna kyrkodisciplin får lätt drag av tvång och förtryck. För mången svårförklarligt är det censurskap, som kyrkan utövar över skönlitteraturen. Det finns knappast någon nu levande irländsk författare, som inte fått någon eller några av sina böcker bannlysta av kyrkan, berättar Sean O'Faolain. Denna kulturpolitik är egentligen bara en fortsättning på den kamp om Irlands själ, som kyrkan under 1800-talet förde med rebellerna.

Frapperande för den främling, som besöker de irländska univer-

siteten, är icke desto mindre den andliga livaktigheten, studieivern och det historiska intresset. Man kan rätt snart konstatera att »det katolska väldet» inte medfört någon kulturell stagnation på ön. Omvårdnaden av det gaeliska språket är ett uttryck för historiskt medvetande, ett försök att anknyta den unga irländska staten till det medeltida keltiska bondesamfundet. Det är, måste man konstatera, ett försök dömt att misslyckas. Det gaeliska språket är i dagens Irland ett inte bara konstgjort utan exklusivt språk, som inte ens statstjänstemännen förstå. Genuint folkspråk är gaeliskan bara i västra Irland, och även här håller det på att trängas undan. Det dåliga resultatet sammanhänger kanske med att kyrkan aldrig understött språkentusiasterna. The Folklore Commission i Dublin har under Sverigevännen, professor J. H. Delargys ledning utfört ett mångårigt, jättelikt uppteckningsarbete för att rädda de gamla gaeliska traditionerna och sagorna, innan förstörelsen fullbordat sitt verk.

Efterverkningarna av den nationella revolutionen äro märkbara inte bara andligt utan också materiellt. Historikern från ett främmande land står lamslagen när han får veta att det irländska riksarkivet sprängts i luften. Huvudkvarteret vid påskupproret 1916 valde rebellerna i Dublins centralpostkontor, och härinne kan man ännu studera minnen från striderna. När rebellerna år 1922 för sista gången höjde upprorsfanan, slog de sig ner i Riksarkivet i Dublins domstolspalats. De hade fullt med sprängämnen i källaren och försvarade sig bakom barrikader av kyrkoböcker och arkivförteckningar i forskarsalen. Ammunitionen antändes, när regeringsartilleriet öppnade eld. Riksarkivet förvandlades till ett eldhav, och vid sprängningen kastades manuskriptsidor miltals bort från byggnaden. Det var ett fruktansvärt slag för den historiska forskningen men arkivmännen ha utfört ett beundransvärt arbete för att på olika vägar restaurera samlingarna.

Irland tillhör de underutvecklade länderna. Jordbruket är efterblivet på grund av brist på kapital och samverkan, enligt vad de frispråkiga irländska tidningarna själva förklara. Statens inkomster baseras till stor del på Guinness-öl och steeple-chase, på linne- och kreatursexporten, men de förslå inte för att höja levnadsstandarden. Irländarna i gemen skulle sannolikt ha fått ett rikare materiellt utbyte av sitt liv om de tillhört det brittiska samväldet, men minnena från påskupprorets dagar 1916 äro ännu för uppskakande och påtagliga för att tillåta ett närmare politiskt samarbete.

En tidig septembermorgon stod jag ute vid kreatursmarknaden i den lilla staden Kilkenny i södra Irland. Inga vildkattor störde längre friden på stadens gator. Herdarna voro på nytt allenarådande. Jag såg dem draga förbi med sina hjordar av kor och getter på de smala gatorna, fuktiga av regn och kreatursgödsel. De hade kommit direkt från markerna med sin hund och vidjekäppen i handen. De grälade med varandra — alla lika snabba i piskan och repliken — men stannade vid de kyrkor de passerade för att doppa fingrarna i vigvattnet och göra korstecken. Jag fick en underlig känsla av tidlöshet och oföränderlighet. Det är så litet som sker, så föga som betyder något i deras fall. Rebelledaren Wolfe Tone berättar i sin dagbok hur besvärligt det var för honom att göra herdarna medvetna om sin framtid och driva ut den gamla världen ur deras sinne. Här vid kreatursmarknaden i Kilkenny undrar man om han lyckats. Man frågar sig om inte stjärnan från den gamla världen fortfarande lyser över deras sovplatser ute på markerna.
